

Zagadka:

Dlaczego projekty nie wychodzą?

STRUKTURA SPOŁECZNA

Struktura społeczna

Struktura społeczna to jedna z podstawowych ram pozwalających nam działać i porozumiewać się społecznie. To jakby niepisana „instrukcja obsługi” świata społecznego, czyli **wzorce postępowania**, których uczymy się od dzieciństwa, zawierające **role społeczne**, które odgrywamy, zasady, które kierują współżyciem społecznym, „nasze miejsce” w świecie. Dzięki nim wiemy, kto gra jaką rolę: kto jest nauczycielem, a kto uczniem, jak rozpoznać lekarza, jak zachować się w autobusie.

Struktura społeczna

Instytucje społeczne to jeszcze trwalsze wzorce, fundamentalne, na ogół przyjmowane jako oczywiste, niekwestionowane i niepoddawane w wątpliwość. Ludzie w danym miejscu i czasie wiedzą „jak jest” (np. być kobietą, być nauczycielem, być szefem) – a potem, w innym czasie, gdy zasady życia społecznego już uległy zmianie, czasami pamiętają, że kiedyś było „po staremu”, ale teraz „jest tak jak jest” – i „tak ma być”. Dzieje się tak dlatego, że **instytucje stabilizują** społeczeństwo.

Struktura społeczna

Ludzie radzą sobie ze złożonością świata przez **typifikacje**. Typifikacja polega na kompletowaniu **zestawów wiedzy** określającej to, „co jest typowe”, z pominięciem indywidualności, czyli na zasadzie prawomocnej społecznie stereotypizacji. Takie **kategorie** ograniczają spontaniczność naszych przeżyć, narzucają ramy naszym oczekiwaniom. To zubaża nasz świat, ale przez to umożliwia nam poruszanie się w nieskończenie skomplikowanej rzeczywistości i szybkie, automatyczne decydowanie. Opanowanie typifikacji to dorosłość (Berger & Luckmann, 1966).

The background of the slide features a repeating pattern of small, stylized fish in a light brown or tan color, swimming in various directions across a light beige background.

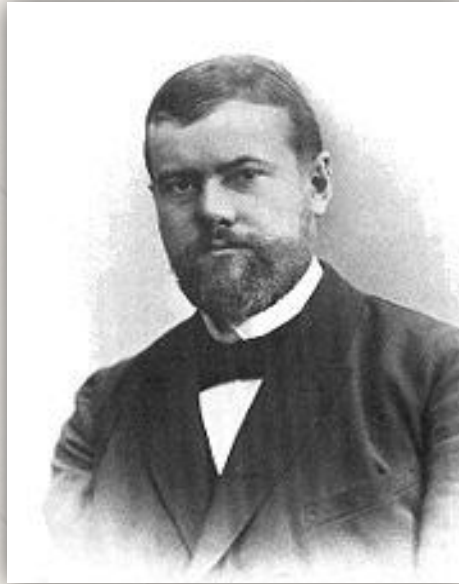
Struktura jako stan

Struktura społeczna – podejścia

Struktura społeczna w organizacji –
podejścia:

- 1) Klasyczne (biurokracja, wymiary struktur)
- 2) OD (*organizational design*), projektowanie
- 3) Systemowe
- 4) Sytuacyjne

Klasycy – Max Weber

Max Weber (1864-1929) – jeden z „ojców założycieli” nauk organizacji i zarządzania. Uważał, że nowoczesna organizacja jest jak armia

Biurokracja

Klasyczne podejścia do struktur społecznych – biurokracja weberowska (Max Weber):

- ciągłość organizacyjna funkcji
- ściśle wyznaczona sfera kompetencji
- hierarchia
- sprawowanie urzędu regulują zasady i normy — ich racjonalne stosowanie wymaga wykształcenia
- członkowie aparatu administracyjnego są całkowicie pozbawieni prawa własności środków produkcji i administrowania
- nie jest możliwe zawłaszczanie stanowiska urzędowego
- akty administracyjne, decyzje i zasady są sformułowane i utrwalone na piśmie

Biurokracyzm

- Biurokracyzm to jest patologia struktur biurokracycznych, biurokracje „chorują na” biurokracyzm
- Błędne koła – takie organizacje nie rozwiązują problemów, tylko pogłębiają te same błędy; pisali o tym: Michel Crozier, Alvin Wards Gouldner, Robert K. Merton
- **Postulat kontroli** jest paradoksalnie przyczyną tej patologii

Klasycy – Henry Fayol

Henri Fayol (1841-1925) – kolejny „ojciec założyciel” nauk organizacji i zarządzania; interesowało go zarządzanie jako (strukturalne) porządkowanie

Wymiary struktury

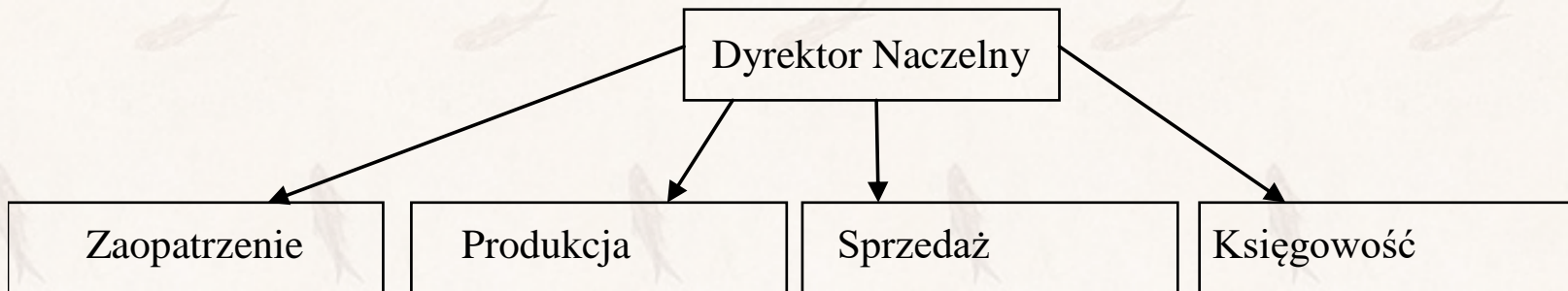
Wymiar	Typowe miary
Rozmiar	ilość uczestników organizacji
Wielkość administracji	procent uczestników mających odpowiedzialność za administrowanie
Rozpiętość kierowania	ilość pracowników podległych jednemu kierownikowi
Specjalizacja	ilość specjalności w ramach jednej organizacji
Standaryzacja	procedury regulujące powtarzające się wydarzenia/zachowania
Formalizacja	stopień, w jakim reguły, procedury i komunikacja są zapisywane
Centralizacja	koncentracja uprawnień decyzyjnych
Złożoność	poziome zróżnicowanie — ilość poziomów hierarchicznych; pionowe zróżnicowanie — ilość jednostek (wydziałów, dywizji itp.)

Organizational Development

Podjęcie projektowania struktur – dobór odpowiedniej struktury do realizacji celu (strategii), wdrożenie właściwego typu struktury, np.: funkcjonalna, dywizjonalna, produktowa (podział ze względu na produkt), geograficzna (podział ze względu na miejsce), macierzowa (dwa równoległe kryteria podziału) etc.

Structure follows strategy działało jak „prawo nauk społecznych” w naukach zarządzania w tych czasach (lata 50, 60, 70); faktycznie wówczas struktura służyła do wspierania strategii.

Projektowanie struktur

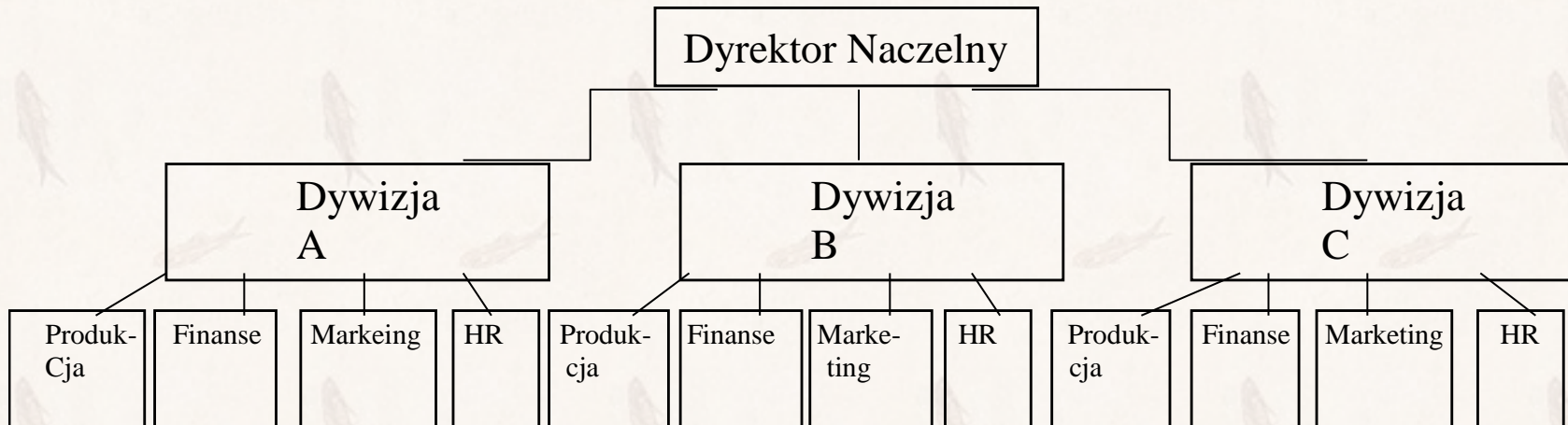

Schemat organizacyjny – struktura funkcjonalna

Przykład struktury projektowanej dla realizacji prostej strategii produkcji lub świadczenia usługi

Projektowanie struktur

Schemat organizacyjny – struktura dywizjonalna

Przykład struktury projektowanej dla realizacji strategii przedsiębiorstwa wytwarzającego i sprzedającego różne grupy produktów

Cykl życia organizacji

Larry Greiner (ur. 1933) – organizacje “rosną”, podobnie jak organizmy i w zależności od etapu rozwoju zmieniają się struktury, podobnie jak szkielety rosnących organizmów

Cykl życia organizacji

Cykl życia organizacji Larry'ego Greinera (1972) – struktury rozwijają się w następujących 5 etapach:

- 1. Faza przedsiębiorczości** – przedsiębiorca kontroluje samodzielnie, prosta struktura; prowadzi do **kryzysu przywództwa** spowodowany wzrostem zróżnicowania przy jednoczesnym dążeniu przywódcy do kontrolowania całości.
- 2. Faza działania kolektywnego** – ustalenie procedur, podział pracy i odpowiedzialności; prowadzi do **kryzysu autonomii**, spowodowanego nadmierną centralizacją.
- 3. Faza delegacji** – większa specjalizacja jednostek, delegacja odpowiedzialności, decentralizacja; prowadzi do **kryzysu kontroli**, spowodowanego niedostatkami integracji w zdecentralizowanej strukturze.

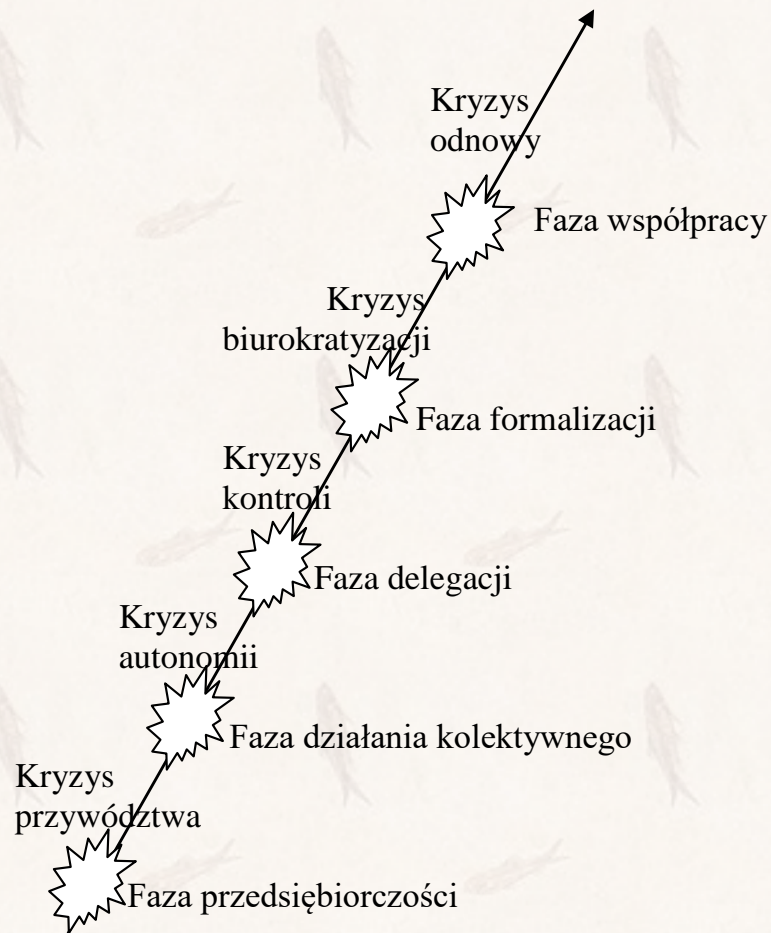
Cykl życia organizacji

Cykl życia organizacji Larry'ego Greinera c.d..

4. Faza formalizacji – dalsze różnicowanie, złożone mechanizmy kontroli, integracja przy pomocy planów i procedur kontrolnych; prowadzi do **kryzysu biurokratyzacji**, spowodowanego nadmierną biurokratyzacją i przerostem procedur.

5. Faza współpracy – przywrócenie organizacji osobowego charakteru, nadanie jednostkom odpowiedzialności, kontrolowanie przez mechanizmy kulturowe; prowadzi do **kryzysu odnowy**, spowodowanego wypaleniem i wyczerpaniem, wynikającymi z zarządzania kulturą organizacyjną.

Cykl życia organizacji

Kluczowe stany

Model Greinera to podejście widzące stan – dlatego, bo nie mówi nic o tym, **co się dzieje**, o tym, jakie są procesy (co to znaczy, że „organizacja rośnie”?) i wątki (dlaczego organizacja rośnie?; jak urosnąć?; jak wstrzymać się od wzrostu?), tylko koncentruje się na 5 kluczowych stanach.

Struktura społeczna – Stan (4) podejście sytuacyjne

Joan Woodward (ur. 1930) – struktura powinna być dostosowana do typu technonolii

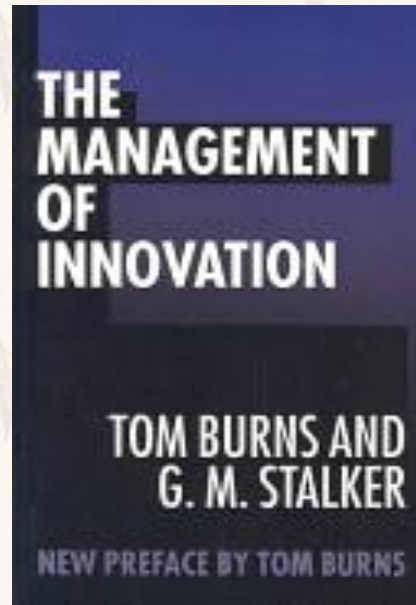
Podejście sytuacyjne

Podejście sytuacyjne (Contingency Approach)

Badania Joan Woodward wykazały że struktura zależy od technologii (należy ją dostosować, podobnie jak do strategii):

- Technologie jednostkowe i małoseryjne oraz procesy ciągłe – **struktury organiczne**
- Technologie wielkoseryjne i masowe – **struktury mechaniczne**

Podejście sytuacyjne

Tom Burns i G.M. Stalker (1961) – struktura zależy od „sytuacji” - otoczenia w jakim organizacja działa

Podejście sytuacyjne

Typ otoczenia	Typ struktury	Złożoność	Formalizacja	Centralizacja
Stabilne	Mechanistyczna	Duża	Duża	Duża
Zmienne	Organiczna	Mała	Mała	Mała

Tab. 6.2. Model Burnsa i Stalkera: struktury organiczne i mechanistyczne
źródło: oprac. Własne Na podst. Hatch (1997/2002, s. 175)

Podjęcie sytuacyjne – Henry Mintzberg

Henry Mintzberg (ur. 1939) – różne typy struktur pasują do różnych typów strategii i działalności

Główne typy struktur

OTOCZENIE	Stabilne	Dynamiczne
Złożone	Zdecentralizowana biurokratyczna <i>Biurokracja profesjonalna</i> koordynacja przez standaryzację wiedzy fachowej np. szpitale, szkoły, uniwersytety, organizacje eksperckie	Zdecentralizowana organiczna <i>Adhockracja</i> koordynacja przez wzajemne dostosowanie np. organizacje innowacyjne i eksperymentalne, jednostki badawczo-rozwojowe, projekty badawcze
Proste	Scentralizowana biurokratyczna <i>Biurokracja maszynowa</i> koordynacja przez standaryzację procesów pracy np. przemysł produkcji masowej, banki, poczta, PKP, większe organizacje publiczne wykonujące zadania rutynowe — biurokracja maszynowa może zostać przekształcona w formę zdywizjonalizowaną	Scentralizowana organiczna <i>Prosta struktura</i> koordynacja przez bezpośredni nadzór np. rzemiosło, drobny przemysł, nowopowstające organizacje

Formy struktur organizacyjnych w zależności od typu otoczenia według Henry'ego Mintzberga

Źródło: Bakka et al (1988, s.82)

Jakie struktury mamy dzisiaj?

- Biurokratyzm bez biurokracji
- Cykl życia organizacji nie działa
- *Structure does not follow strategy*
- Do wszystkich typów organizacji stosowana jest ta sama struktura

The background of the slide features a repeating pattern of small, stylized fish in a light beige or tan color. The fish are arranged in a grid-like fashion, alternating between vertical and horizontal orientations. The overall aesthetic is clean and minimalist.

Struktura jako proces

Strukturyzacja

Anthony Giddens (ur. 1938) – ludzie tworzą strukturę na bieżąco, używając do tego swoich wyobrażeń o tym, jak powinna wyglądać struktura

Teoria strukturyzacji Giddensa

Teoria strukturyzacji – Anthony Giddens (Giddens, 1984) – struktura ma charakter dwoisty. Z jednej strony struktura społeczna czyni działanie możliwym, a z drugiej – efektem działań społecznych jest tworzenie struktur. Zarówno jest prawdą, że ludzie (*agents*) mają wpływ na strukturę, jak też, że są przez nią zdeterminowani. Widać to, gdy obserwuje się działania społeczne i organizacyjne jako procesy – struktura jest powtarzającym się wzorcem, nie obiektywnym bytem. Jednak fakt jej powtarzalności pokazuje, że tworzący ją ludzie są ograniczeni w swoich wyborach. W dłuższym okresie wzorce się zmieniają, a więc determinizm nie jest absolutny.

Struktura społeczna jako stabilizator

Karl Weick – struktura powinna dawać poczucie stabilności, ale nie musi regulować kultury organizacji we wszystkim

Loosely coupled systems

Luźno powiązane systemy – Karl Weick (Weick, 2001) – struktury organizacyjne, w ramach których jednostki są powiązane ze sobą w sposób luźny, czyli każda interakcja wymaga określenia warunków i mało jest przyjmowanych założeń co do jej efektów, są strukturami odpornymi na turbulencje w otoczeniu i sprzyjającymi rozwojowi w wysoce zmiennym i burzliwym otoczeniu. Takie struktury są zdecentralizowane i często funkcje i zakres odpowiedzialności jednostek powtarzają się (redundancja). Są to struktury bardziej „ekologiczne”, bo pozwalają na lepszą współpracę z otoczeniem. Nie są jednak niestabilne, ponieważ role organizacyjne są stałe, a uprawnienia w ich ramach – szerokie.

Nowe podejścia

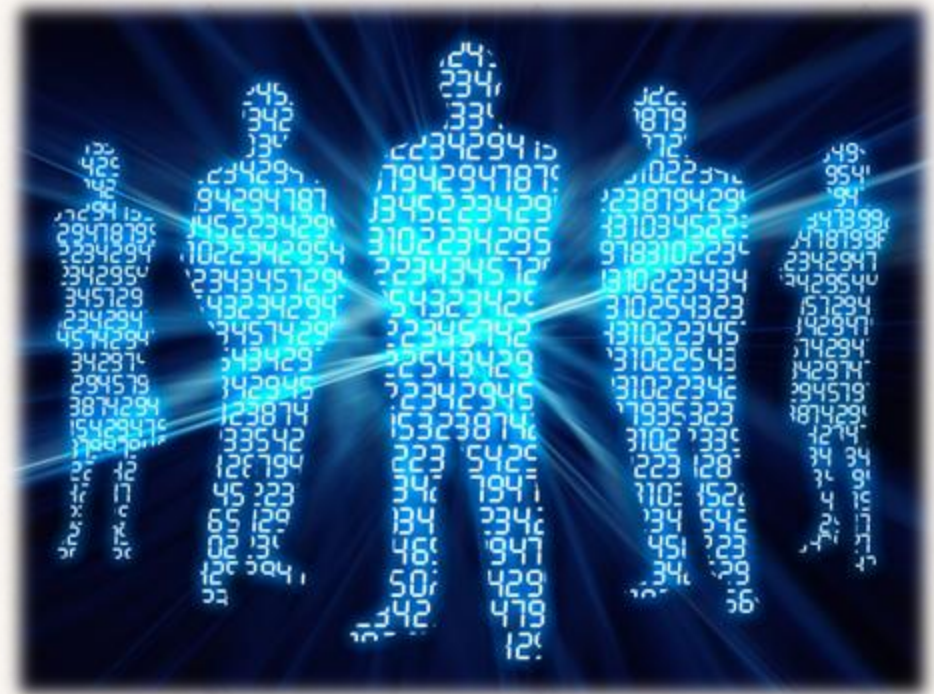

- Stephen Shukaitis - kolektywy twórcze; autonomizm
- Pierre Guillet de Monthoux - przedsięwzięcia sztuki; *le sublime*
- Heather Marsh: współpraca zamiast konkurencji; ruchy społeczne (np. Occupy!): „W przypadku stygmergii pomysł jest swobodnie przekazywany, a organizacja jest kierowany przez ten pomysł, a nie przez osobowość lub grupę osobowości. Żadna osoba nie potrzebuje pozwolenia (konkurencja) ani konsensusu (spółdzielnia), aby zaproponować pomysł lub zainicjować proces organizacyjny.”

Stygmergia (Pierre Paul Grassé): system samoorganizacji, gdzie środowisko współuczestniczy w strukturyzacji z organizatorami. Ucieleśniona strukturyzacja.

Struktury projektowe

Struktury wirtualne/ projektowe – brak aspektu stabilności strukturyzacji, „struktura bez podpórki”

Rozwiązanie zagadki – dlaczego projekty nie działają? – nie działają same w sobie, bez równoległej struktury stabilnej, bo:

- Projekt nie jest kompletną strukturą – ma cel (innowacje, odmiana) ale nie ma zasady i wzorca. Natomiast my, ludzie, musimy mieć struktury i instytucje, aby funkcjonować jako społeczeństwa, społeczności i organizacje. Musimy też mieć odmieńców, nowatorów, artystów, proroków i wizjonerów, którzy działają poza strukturami i pokazują nam możliwości, które w strukturach nie są zawarte i których na co dzień nie dostrzegamy. Ale nie możemy być wszyscy nowatorami, bo wtedy każda najdrobniejsza kolektywna czynność pochłania gigantyczną energię ludzką i społeczną.